

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 516

van **TINNE ROMBOUTS**

datum: 17 februari 2022

aan **ZUHAL DEMIR**

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

Wolvenpopulatie - Monitoring

De toename van het aantal wolvenwaarnemingen zorgt voor veel onrust bij mensen die in de buurt van die waarnemingen wonen en leven. Niet het minst zorgt het voor onrust bij mensen die dieren hebben, professioneel of als hobby. De laatste weken waren er veel waarnemingen in het noorden van de provincie Antwerpen, op de grens met Nederland en zelfs in de Antwerpse haven. Zwervende wolven die vanuit Nederland kwamen, werden geregeld gespot. Het was niet altijd duidelijk of het om één of meerdere wolven ging. Pas nadat INBO (Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek) en BIJ12 DNA-analyse kunnen onderzoeken en vergelijken, zou daarover uitsluitsel zijn. En ook in de omgeving van Mol en Laakdal kwamen waarnemingen en schadegevallen binnen.

De gemeentebesturen op de grens met Nederland riepen hun inwoners op om vee te beschermen maar vroegen ook naar de uitbreiding van de risicozone. Op die manier kan men aanspraak maken op subsidies wanneer men weides wolfwerend wil afrasteren. Het INBO beslist over de uitbreiding van de risicozone. Dat wordt driemaandelijks geëvalueerd en bekeken.

1. a) Wanneer vond de laatste evaluatie plaats van de afbakening van de risicozone en wie heeft deze evaluatie uitgevoerd?
- b) Welke criteria worden beoordeeld bij zo'n evaluatie? Wie bepaalt welke criteria er worden beoordeeld? Kunnen de laatste twaalf evaluatieverslagen, alsook de besluitvorming die hieruit voortkwam, worden bezorgd bij het antwoord op deze vraag?
- c) Wat was de conclusie van de laatste evaluatie en wat is met deze conclusie gedaan? Is er een politieke besluitvorming gevolgd op het laatste evaluatieverslag, waarom wel/niet?
- d) Wie neemt de uiteindelijke beslissing over het al dan niet uitbreiden of aanpassen van het risicogebied? Wie adviseert?
- e) Wanneer vinden de volgende evaluaties plaats in 2022?
- f) Op het moment dat in de provincie Antwerpen opgeroepen werd om weides wolfproof af te maken omwille van de doortocht van één of meerdere wolven, was dat gebied geen risicozone.

Hoe gaat de minister om met de tijdsdiscrepantie tussen de driemaandelijke evaluatie van het risicogebied en een acute situatie wanneer een wolf doortrekt of zich vestigt? Mensen die op dat moment hun weide afmaken, kunnen geen aanspraak maken op een subsidie terwijl hun dieren op dat moment wel degelijk worden bedreigd en vervolgens enkele weken later het INBO kan beslissen dat hun grondgebied toch risicogebied wordt. Hoe kunnen we daar in de toekomst sneller in schakelen? In welke mate zijn kosten met terugwerkende kracht te vergoeden?

2. Heeft men de DNA-stalen van de wolven die waargenomen werden in de provincie Antwerpen eind vorig jaar al kunnen analyseren en vergelijken met de DNA-stalen die in Nederland zijn genomen?
 - a) Welke besluiten kan men daaruit trekken? Hoeveel verschillende wolven zijn door de provincie Antwerpen getrokken?
 - b) Kan de minister aangeven op een kaart welke wolf welke route heeft gevolgd in de provincie Antwerpen (eventueel ook op Nederlands grondgebied, voor zover bij de diensten bekend)?
3.
 - a) Hoeveel bedraagt de huidige doorlooptijd als men een aanvraag doet voor het wolfwerend maken van weides met behulp van het Wolf Fencing Team? Hoe worden de prioriteiten bepaald bij een overbevraging van het Wolf Fencing Team?
 - b) Heeft de uitbreiding van de financiële ondersteuning die doorlooptijd kunnen verminderen (met hoeveel dagen)?
 - c) Welk budget is momenteel uitgetrokken voor het Wolf Fencing Team?
4. Hoeveel meter wolfwerende afrastering is vandaag geplaatst, met en zonder ondersteuning van het Wolf Fencing Team (graag overzicht per provincie en indien mogelijk ook per diersoort)?
5. Welke wolven hebben meerdere keren een aanval gedaan? Graag een overzicht van de wolven wier DNA meerdere keren is teruggevonden, op welke datum, welke locatie en welke schade hij aanrichtte.
6. Klopt de stelling dat de individuele wolven niet opgevolgd worden en dat DNA enkel gelinkt wordt aan een roedel? Waarom is dit zo? Immers DNA is toch uniek? Hoe kan of wordt het gedrag van de individuele wolf dan opgevolgd?
7. Er zijn een aantal zwervende wolven waargenomen in Vlaanderen.

Vanwaar waren zieafkomstig? Wat zijn de gekende aanvallen van deze wolven, wat is het gekende gedrag van deze wolf (zwervend, verblijvend, bewoond gebied, landbouwgebied, bosgebied ...) in de gebieden waar hij verbleef? Op welke manier werden de wolven in hun gebied opgevolgd? Op welke wijze worden zwervende wolven in Vlaanderen opgevolgd?
8. Wat is de stand van zaken van de evaluatie van het protocol naar aanleiding van het eenjarig bestaan ervan?

- a) Welke criteria enerzijds en doelstellingen anderzijds worden beoordeeld bij deze evaluatie?
- b) Wie voert de evaluatie uit? Wie is via een participatietraject betrokken, wanneer en op welke manier? Wat waren de belangrijkste conclusies per betrokken partij?
- c) Zijn er tussentijdse conclusies?
- d) Wat zijn de nog te doorlopen stappen in het evaluatieproces en welke timing staat hier tegenover?
- e) Wanneer zal het definitief evaluatierapport worden neergelegd? Wanneer plant de minister bijstellingen van het protocol te kunnen voorleggen aan het parlement/de regering?

ANTWOORD

op vraag nr. 516 van 17 februari 2022

van **TINNE ROMBOUTS**

1. a) De risicozone werd voor het eerst in 2019 ingesteld, namelijk in de ruime regio waar de eerste wolven voor Vlaanderen waren gevestigd (Noord-Limburg). Er wordt driemaandelijks door het Instituut voor Natuur-en Bosonderzoek, samen met Natuur en Bos, bekeken of er wijzigingen noodzakelijk zijn, op basis van monitoring- en schadegegevens.
 - b) De lijst met gemeentes die behoren tot de huidige risicozone is gebaseerd op de INBO-nota: Prioritering inzake preventiemaatregelen t.a.v. wolvenschade, februari 2020 (https://www.natuurenbos.be/sites/default/files/inserted-files/nota_prioriteringszones.pdf). De criteria staan opgelijst in de nota.

Met betrekking tot het opnemen van gemeentes in de risicozone waar nog geen sprake is van vestiging conform Reinhardt et al. (2015), schreef het INBO een duidingsnota op 9 juni 2020 (zie bijlage 1)
 - c) Op basis van de huidige monitoringsgegevens kan vastgesteld worden dat er een verhoogde kans is op wolvenaanwezigheid in de Antwerpse gemeenten ten noorden van het Albertkanaal. Het gaat daarbij om zwervende wolven. Van een vestiging is er op dit moment nog geen sprake. Echter blijkt ook uit andere waarnemingen dat in heel Vlaanderen incidenteel zwervende wolven kunnen opduiken. Op dit moment zijn er geen bijsturingen voorzien die het gevolg zijn van een permanente vestiging van een wolf of wolvenpaar.
 - d) Volgens het Besluit Vlaamse regering i.f.v. de subsidiëring van wolfwerende maatregelen dient INBO een advies te formuleren bij een eventuele wijziging van het risicogebied. Uiteindelijk is het aan mij als minister om een eventuele aanpassing van het risicogebied te beslissen en te formaliseren via een Ministerieel besluit.
 - e) Er wordt driemaandelijks een evaluatie voorzien.
 - f) In het geval er een zwervende wolf door Vlaanderen trekt en zich tijdelijk lijkt op te houden in een bepaalde regio, worden de lokale besturen hierover geïnformeerd. Er wordt aangeraden om te communiceren dat de veehouders hun dieren 's nachts binnen houden om zo het risico op een mogelijke aanval te beperken. Ook vergroot zo de kans dat de wolf verder trekt, aangezien dan weinig gemakkelijke prooien ter beschikking zijn. Mijn mensen van INBO en ANB volgen de aanwezigheid en eventuele verplaatsingen van het zwervend dier hiervoor zo goed mogelijk op. Aangezien het bij zwervende wolven zeer onvoorspelbaar is welke trekrichting zij volgen en waar en hoe lang zij zich tijdelijk kunnen ophouden in de betreffende regio, wordt door mijn diensten op dat ogenblik niet opgeroepen tot het wolfwerend maken van afsluitingen. Het is goed mogelijk dat de zwervende wolf de dag nadien weer vertrokken is.
2. a) We kunnen voorlopig concluderen dat er de afgelopen maanden minstens vier verschillende zwervers hebben rondgelopen in Vlaanderen:

- GW1954m uit de roedel Hechtel-Eksel die aan Vlaamse zijde voor het laatst werd geïdentificeerd op uitwerpselen in de Kalmthoutse heide op 29 december 2021.
- Alpiene wolf GW2506m die verdronk in het Albertkanaal in Hasselt en nieuw is in de database van CEWolf.
- Alpiene wolf GW2402m waarvan voor het eerst sporen werden vastgesteld op schapen op 2 november 2021 bij Goch in Nordrhein-Westfalen, zich vervolgens gedurende minstens 3 weken in de regio rond Kalmthout ophield en die zich intussen bij Lünzen in Nedersaksen bevindt.
- De wolf die in Tielt-Winge werd bemonsterd op een prooirest (ree). Hoewel we helaas geen volledig genotype hebben kunnen bepalen is er op genetisch vlak wel voldoende afwijking om te besluiten dat het hier om nog een andere wolf gaat.

Het is duidelijk dat de puzzel pas compleet gelegd kan worden nadat de resultaten van de genetische analyses uit Nederland bekend zijn, die verwachten we in de loop van deze maand. Analyses uit Vlaanderen van staalnames na 10 januari zijn nog lopende.

- b) Omdat er op enkele weken tijd meerdere zwervers door de provincie Antwerpen hebben getrokken, is het onmogelijk om een exacte route van één wolf te reconstrueren aan de hand van waarnemingen met beeldmateriaal of andere types waarnemingen zonder genetisch bewijsmateriaal. Voor een overzicht en analyse van alle bevestigde waarnemingen verwijzen we naar Roofdiernieuws 30: <https://www.vlaanderen.be/inbo/roofdiernieuws-30/zwervers-in-de-provincies-antwerpen-vlaams-brabant-en-limburg/>
<https://www.vlaanderen.be/inbo/roofdiernieuws-30/ontwikkelingen-in-de-hechtel-eksel-roedel-dispersie-van-jonge-wolven/>
3. a) Aangezien de aanvragen in golven komen, is dat voor alle aanvragers verschillend. Door de vele aanvragen dient er inderdaad geprioriteerd te worden. Momenteel worden enkel adviesbezoeken en hulp bij terreinwerk uitgevoerd binnen de risicozone en verder volgens principe 'eerst komt, eerst maalt' (chronologisch volgens binnenkomen van de aanvraag). Veehouders buiten de risicozone worden doorverwezen naar de technische informatie en demovideo's op de website van WFTB. Daarnaast is er voor de professionele paarden- en rundveehouders het aanbod dat een bedrijfsplanner van de VLM ter plaatse advies verleent om zo ook bijkomende ondersteuning te bieden in het preventieverhaal. Momenteel werkt Natuur en Bos samen met WFTB aan een uitgebreide brochure met praktische info over het wolfwerend maken van elk van de meest voorkomende types omheiningen. Die brochure zal er mogelijks voor zorgen dat meer veehouders zelf aan de slag kunnen gaan.
- b) Dat werd niet becijferd..
- c) Sinds 2019 ontvangt WFTB van Natuur en Bos een jaarlijkse financiële ondersteuning voor de uitbouw en organisatie. In 2021 is er een samenwerkingsovereenkomst opgesteld voor drie jaar, waarbij er € 100.000 per jaar voorzien wordt. Echter worden de kosten hier niet volledig mee gedekt en hebben Natuurpunt en WWF een eigen inbreng. Omwille van de heterogene aard van de doelgroepen, gaande van amateurveehouders met slechts enkele dieren tot professionele landbouwers en gelet op de ondersteunende, sensibiliserende en adviserende rol van het WFTB, ben ik van oordeel dat deze werking een bredere gezamenlijke verantwoordelijkheid is. Een gezamenlijke cofinanciering biedt dan ook een mogelijke oplossing. Vorig najaar is de vraag naar bijkomende ondersteuning gesteld aan enerzijds het departement Landbouw en Visserij en

anderzijds provincie Limburg en de Limburgse gemeenten. Echter is hier tot op vandaag geen respons op gekomen. Ondanks de vraag om advies en hulp die ook vanuit landbouwers wordt gesteld.

4. Vooreerst dient verduidelijkt te worden dat het niet gaat over het plaatsen van een afrastering, maar over het aanpassen van bestaande afrasteringen.

In het oude aanvraagformulier voor het verkrijgen van subsidies werd een lijst met materialen gevraagd om de opgegeven percelen wolfwerend te maken. Het is op basis van deze materialen dat subsidies werden verleend zonder veel rekening te houden met lengtes van de rasters. Natuur en Bos heeft enkel een overzicht van de subsidiedossiers, maar kan dus geen overzicht van de totale afstand aan wolfwerende omheiningen weergeven.

In het aanvraagformulier van de nieuwe subsidieregeling wordt wel de totale afstand van de rasters gevraagd, dit om de onderhoudsvergoeding te berekenen. In de toekomst zal het daarom beter mogelijk zijn om een inschatting te maken.

5. Een actueel overzicht staat online op de website van Natuur en Bos:

https://www.natuurenbos.be/sites/default/files/inserted-files/overzicht_schadedossiers_wolf_website_3.xlsx

Dit overzicht wordt systematisch aangevuld met nieuwe info van zodra beschikbaar (na afronding van alle analyses).

6. Bij prooiresten van een roedel kunnen we het individu dat de prooi heeft gedood meestal niet bepalen omdat:

De individuen binnen een roedel nauw verwant zijn aan elkaar. Alle broers/zussen van het ouderpaar zijn per definitie mengelingen van 50% van elk van de ouders. Er is één dier dat een prooi heeft gedood, maar meerdere dieren uit de roedel eten ervan en laten DNA-sporen achter. We bemonsteren op een kadaver dan ook vaak een mengeling van DNA van meerdere individuen, die we in zo'n mengstaal niet meer uiteen kunnen trekken: "you cannot unscramble scrambled eggs".

We zoeken sporen van DNA van een predator in een zee van DNA van de prooi. Daardoor is de kwaliteit van de DNA-profielen vaak onvolledig, waardoor het moeilijk is om nauw verwante dieren van elkaar te onderscheiden.

7. Alle informatie die we hierover hebben werd gepubliceerd in Roofdiernieuws 30:

<https://www.vlaanderen.be/inbo/roofdiernieuws-30/zwervers-in-de-provincies-antwerpen-vlaams-brabant-en-limburg/>

<https://www.vlaanderen.be/inbo/roofdiernieuws-30/ontwikkelingen-in-de-hechtel-eksel-roedel-dispersie-van-jonge-wolven/>

8. a) Vooreerst dient aangegeven te worden dat dit een evaluatie betreft van het protocol probleemwolven dat begin 2021 werd gelanceerd. In het voorbije jaar werden er geen probleemwolven gedetecteerd, al werd dit wel een aantal keer gesuggereerd in de media. Steeds konden de gedragingen toegewezen worden aan normaal wolvengedrag en/of werden er bijkomende maatregelen genomen in geval van probleemsituaties. Het is de bedoeling om belangrijke hiaten te kunnen opvullen, die in de praktijk of vanuit nieuwe inzichten van belang blijken te zijn.
In december werd een oproep gedaan naar de leden van het wolvenplatform en de burgemeesters van het burgemeestersoverleg Noord-Limburg om input te leveren in functie van de evaluatie. Hierbij werd de vraag gesteld om zo concreet mogelijk aan te geven wat er gewijzigd dient te worden en wat de reden hiertoe is. Alle input

wordt zorgvuldig bekeken en getoetst aan juridische en wetenschappelijke aspecten.

- b) De opmaak van het protocol werd gecoördineerd door Natuur en Bos, die vervolgens ook de evaluatie op zich neemt. Zoals aangegeven, worden alle leden van het wolvenplatform en de burgemeesters van het burgemeestersoverleg betrokken. Zij waren eveneens betrokken bij het opmaakproces.
Er was een deadline vooropgesteld om de input aan te leveren. Evenwel werd vanuit meerdere partijen de vraag gesteld om de input later te kunnen bezorgen. De meeste informatie werd daardoor vrij recent ontvangen, waardoor nog geen verwerking kon gebeuren.
- c) Momenteel worden alle opmerkingen gebundeld en verwerkt. Er zijn dus nog geen tussentijdse conclusies.
- d) De opmerkingen zullen juridisch en wetenschappelijk getoetst worden. De volgende stap zal bestaan uit een terugkoppeling met de betrokken actoren. Na de terugkoppeling wordt vervolgens een geactualiseerd protocol opgemaakt.
- e) Een exacte timing is evenwel moeilijk te geven. Volgens de huidige planning wordt in de eerste helft van mei een volgende bijeenkomst van het wolvenplatform gepland. Voor het finaliseren van het document mik ik momenteel op de zomer.

BIJLAGE

[Duidingsnota INBO 9 juni 2020](#)